



Nádi sármány

Obudán, tízemeletes betontornyok szürkeségében húzódik meg a Gyenes János Általános Iskola. Látszik a parképitők igyekezete, hogy fákkal, bokrokkal barátságosabbá, az emberek számára elviselhetőbbé tegyék a házgyarak dobozait, mégis megértem az ötödikeseket, amikor nyári táborozásukról lelkendezve mesélnek.

— Nem is hittem volna, hogy az a messziről pusztá homoknak látszó terület mi minden kincset rejteget — mondja Kovács Szilvi. — És az a csönd, az a jó levegő, meg a szalonnasütés!...

— Nekem az tetszett a legjobban, amikor mikroszkóp alatt megvizsgáltuk a bogarakat, a szirmokat, leveleket — így Havasi Gergely. — Láttunk üregi nyulat, búbosbankát, szalakótát, gólyát, tűzokot, ugartyúkot.

— Tessék elképzelni, hogy Magyarországon kétszáz ugartyú élt, és nekünk sikerült egygyel találkozunk — újságolja Gergely. Balázs hosszú ujjával megigazítja fémkerekes szemüvegét, és szabatós leírást ad egy sáskáról. Hallgatva őt, már értem, miért nevezik társai Professzornak. — Eddig is érdekeltek az állatok, most pedig, hogy osztálytársaimmal nyáron eljutottam a Kiskunsági Nemzeti Parkba, az ott szerzett élmények hatására véglegesen eldöntöttem, én bizony zoológus leszek. Szeretném megmenteni a még megtalálható állatfajokat, növényeket — teszi hozzá.

— Eddig irtóztam a póktól, a békától — vág közbe egy kislány —, most azonban ott, a nemzeti park melletti területen megtanultam: úgy kell őket elfogadni, megszeretni, amilyenek. Közülünk már soha senki nem fog agyoncsapni sem pókot, sem békát, mert megismertük hasznosságukat, szokásaikat, meg is barátkoztunk velük. Amikor hazajöttünk, láttunk a közelben egy kiszáradásnak indult nagy tócsát, s benne sok ebihalat. Gondoltuk, ezek elpusztulnak víz nélkül. Fogtuk magunkat, összegyűjtöttük őket egy nagy dunsztosüvegbe, és elvittük a Dunára. Ott élhetnek, békává nőhetnek, aztán megehetik a szünyogokat.

— Az is biztos, hogy mi, akik megjártuk azt a táborát, soha többet nem fogunk személni. Ott ugyanis összeszedtük mindazt, amit az autósok eldobáltak, és Ági nénivel megbeszéltük, melyik szemét, milyen kárt okoz

a földnek. Sok nem bomlik el, mérgezi a talajt.

Akad, akire a szöcske látványa hatott, a másiknak az ragadta meg a fantáziáját, milyen leleményesen alkalmazkodik az imádkozó sáska lárvája színével a környezetéhez. Leginkább azonban Ungor Istvánék tanyája maradt meg emlékezetünkben.

— Pista bácsi megtanított az ostorcsattogatásra, a szalma- és vesszőfonásra, a felesége pedig a régi konyhai felszereléseket mutatta meg — mesélik. — Nekünk tetszik, ahogyan élnek, még akkor is, ha nem valami jó az ivóvizük. Nincs az a rohanás, az a zsúfoltság, türelmetlenség, mint ami bennünket körülvesz. Mintha más világba csöppenünk volna náluk. A kenyérdagasztás valóságos művészet, és sose hittük volna, hogy ennyiféle tojás létezik, mint amilyenekből ők fűzért fontak. Persze előbb kilukasztották, kifújták valamennyi belsejét. Jópofa volt a fapapucs, a mángorló. Itthon nézzük a televíziót, a külföldi dirr-durr-filmeket, aztán nem is tudjuk, milyen érdekességek láthatók Magyarországon.

Erdélyi Ágnes évek óta hordja tanítványait az ország legkülönbözőbb tájaira. Sikerült a szülőket is annyira föllelkesítenie, hogy pénz híján egyetlen tanítványa sem maradt le egyik táborozásukról sem; ami hiányzott, összeadták. Még harmadikosok voltak ezek a gyerekek, amikor először a környező hegyeket járták végig, majd a Börzsöny következett, aztán az Alföld és a Dunántúl.

— A szülők, gyerekek az új helyzetben, új környezetben, mintha még inkább egymásra találnának — véli a tanárnő. — A zebegényi tábor például úgy megszerették, hogy ismételtén vissza kellett térnünk. Így azután, amikor a Nyíregyházi Tanítóképző természetvédelmi vetélkedőt rendezett kisdobosok részére, mi harmadikosok lettünk. Persze, hogy melengeti a szívünket a siker, hiszen a mi „gyerekeink” legföljebb az erkélyen nevelhetik növényeiket, akváriumban hörcsögüket. Pedig tudom, melyik tartana lovat, melyik bogarászna legszívesebben a mezőkön. Azon túl, hogy megtanulták becsülni a természet értékeit, meglepően önállósodtak, az egymásra utaltságuk önfegyelmet, türelmet, felelősségérzetet fejlesztett ki bennük.

Gombos Jolán

## Indulatok és érvek

# „NEM PETŐFIT KERESTEM...”

Érzelmeiktől fűtött indulatok csapnak össze ma is több hullámban, ha a szibériai, feltételezett Petőfi-sírról, s forradalmár költőnk „második”, oroszországi életéről esik szó. Sokan az expedíció szakmai kompetenciáját vonják kétségbe, másokat egyszerűen az háborít fel, hogy úgy érzik, meg akarják fosztani őket egy szép mesétől, amiben eddig hittek, egy legendává magasztosult költőről kiderülne: ő is ember volt...

Indulatoktól mentes beszélgetésre ültünk le Szabó Géza régésszel, a szekszárdi múzeum kutatójával, aki részt vett az expedíció munkájában. Az expedíció nem szakember tagjainak laikus, gyakran tudományos hitelességet nélkülöző, valótlan — még ha jó szándékú is — kijelentéseit mellőzve, megpróbáltunk szigorúan tárgyyszerűek maradni. A kialakult közhangulat mellett azonban a szakember sem tudott szótlanul elmenni.

— Sajnos, hogy az eddigi vitákban főleg az indulatok domináltak, és nem a tudományos érvek — kezdte a beszélgetést halkan és higgadtan Szabó Géza — Ebben annak is része van persze, hogy kevés használható információ került nyilvánosságra, sokan pedig felszínes vélemények alapján ítélezknek. A kevés információ oka éppen az a bizalmatlanság, amit az ellenséges hangnem szült. Az ember akaratlanul is védekezésre kényszerül. Azoknak, akik kint jártak, igen nagy a felelősségük, de legalább akkora azoké, akik itthonról nem tették meg mindazt, amit kellett volna, s így néhány ember problémájává süllyedt az, aminek egy nemzet ügyévé kellett volna válnia. A tudományos életben egy kérdés megválaszolásához mindenfajta kísérletet el kell végezni, azt is, ami bizonyítja, hogy egy út járható, azt is, ami kizárja. Ha most bizonyítani lehetne, hogy a szibériai legendáknak nincs valóságalapjuk, akkor soha többé e kérdéssel nem kellene foglalkozni, és előtérbe kerülhetne ismét a segesvári kutatás.

— Az ön tapasztalatai alapján mekkora a valószínűsége annak, hogy akár pozitív, akár negatív irányban egyértelmű választ kapjunk?

— Én régész vagyok, s a helyszínen végzett vizsgálatok alapján, a problémakörnek csak egy töredékére tudok választ adni. Ezen túl még nagyon sok kérdés vár tisztázásra, melyhez szakemberek együttműködésére lenne szükség. De tapasztalom, hogy komoly tudósok már nem merik a nevüket adni, és e témában megszólalni, mert az eddigi viták botrányos hangneme visszatartja őket. Én a következőkig jutottam el: tény, hogy élt a múlt században Barguzinban egy Alekszandr Sztjepanovics Petrovics nevű ember, akinek a sírját most megtaláltuk. A megfigyelések szerint a halottat 1859 előtt május és szeptember között temették el. Ismeretes a Szigel-féle fotó, amit eddig hamisítványnak tartottak, s amely azt igazolja, hogy Alekszandr Petrovics magyar nemzeti költőt, őrnagyot, aki Elisunban (Ázsiában) halt meg, 1856 májusában temették el. Adódik a kérdés: akkor miért nem Elisunban kerestük a tetemet? Azért, mert akkor van ráírva egy fejfára az elhalálozás helye, ha az nem azonos a temetkezési hellyel. Amikor kint voltunk Barguzinban, sikerült burját barátaink segítségével bejárni a környéket, eljutottunk Elisunba is. Visszafelé, ahol ránk esteledett,

megálltunk, s mondták, most a két körzet határán vagyunk. Mintha darázs csipett volna meg: mifele két körzet? Mondják: a kurumkáni és a barguzini... Kérdézősködéseme kiderült: Barguzin XVII. századi orosz település, a kurumkáni körzet pedig egy burját—mongol lakosságú terület. Barguzin közvetlenül a cári Oroszországhoz tartozott. Ami ezen túl volt, az már Ázsia. S ezt a mai napig így tartják számon az emberek. Az is világossá vált, miért nem lehet Elisunban eltemetni valakit, aki ott halt meg. Ezt a 81 éves Erdunnyijev Rincsin Nyikolajeviccsel beszélgetve tudtam meg: régen burját földbe nem temettek idegeneket vallási okokból. Az egyértelmű válasszal azért maradok adós, mert még minden természettudományos vizsgálat nem készült el.

— De itt egy konkrét csontváz van, amelynek az azonosítása vagy az azonosság kizárása a mai technikai feltételek mellett teljes biztonsággal megtörténhet.

— Mégis más helyzetben vagyunk, mert az indulatok és érzelmek irreálissá teszik az egészet. Más esetben ugyanis tizedennyi adat alapján elfogadják a bizonyítottságot. Ha nem Petőfiről lenne szó, a legtöbb szakember kimondta volna már az egyértelmű igent vagy nemet. Egyébként épp nemrég hangzott el a kecskeméti tévében, hogy egy Irkutszkban élő Varga család birtokában állítólag vannak ismeretlen Petőfi-versek. Ha a család hozzájárul a kiadáshoz, azok kint meg fognak jelenni.

— Most ismét a Szovjetunióban járt egy csoport, vizsgálni a leleteket. Ön miért nem ment velük?

— Erre a kérdésre hadd ne válaszoljak.

— Tehát abbahagyta?

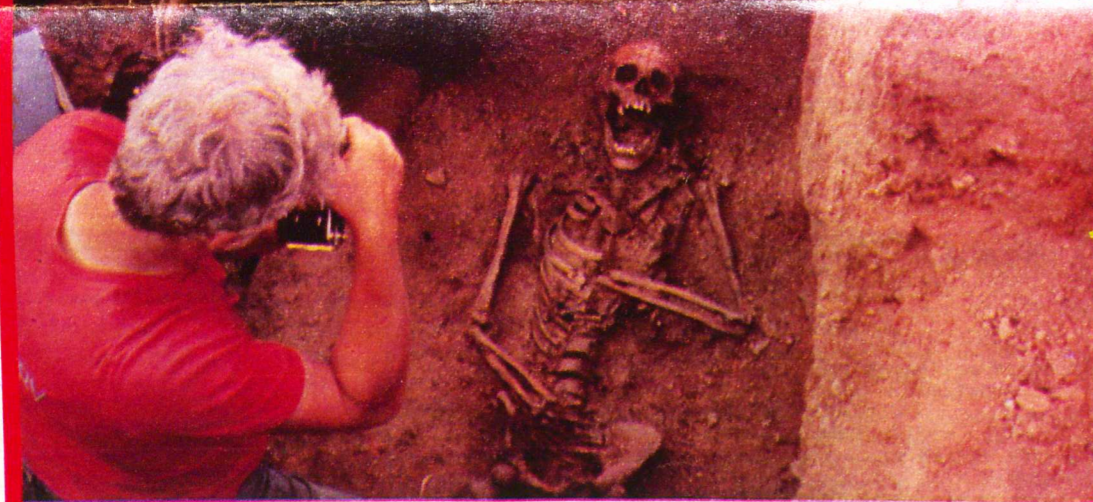
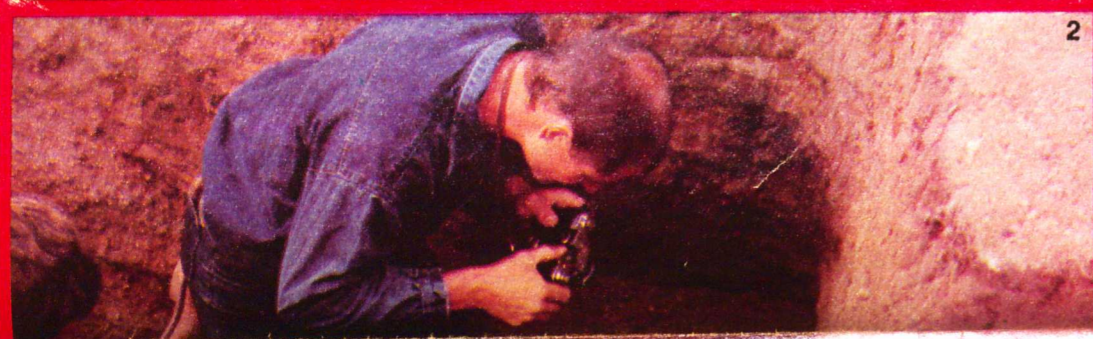
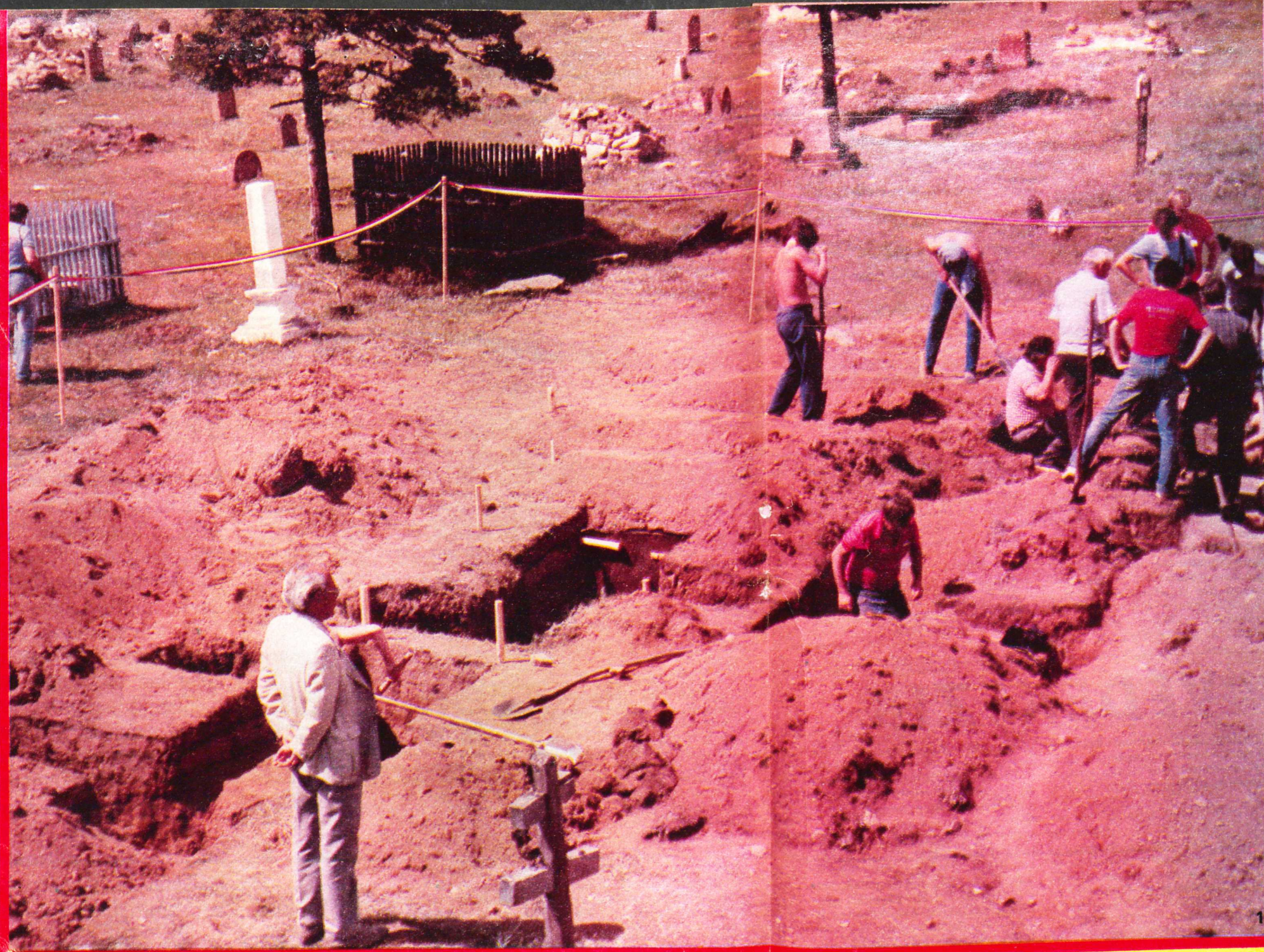
— Én végzem a saját munkámat tovább.

— És ott már nem lenne mit csinálnia?

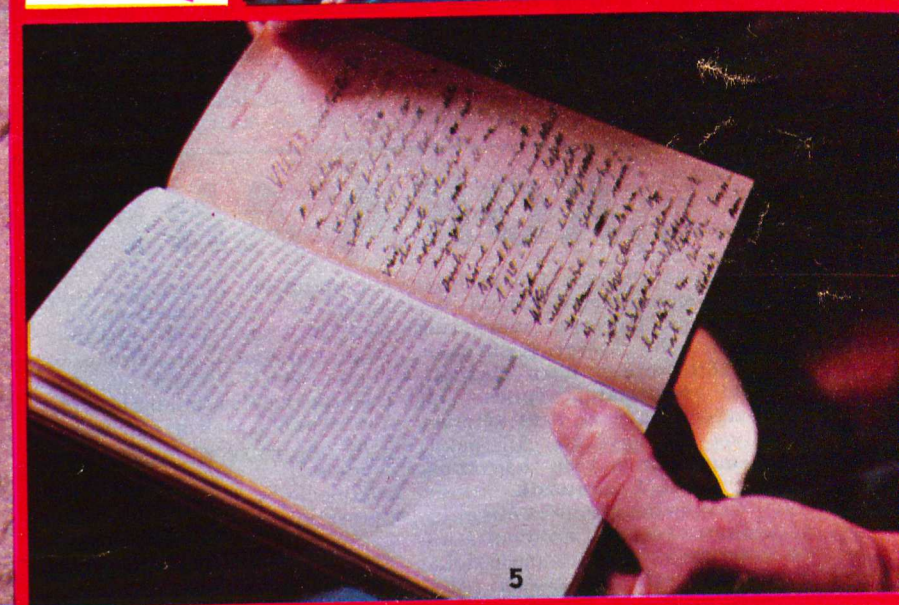
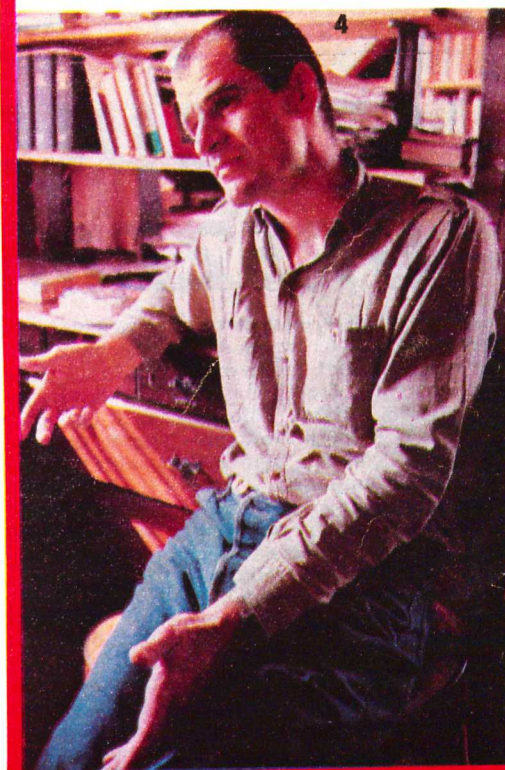
Hosszú mosolygós csönd után diplomatikus válasz születik:

— Vannak problémák, melyeket a csoporton belül, nem nyilvánosság előtt kell megoldani. Egyébként azt gondolom, amit akkor is gondoltam, amikor jelentkeztem az expedícióba: én nem Petőfit kerestem, hanem egy legenda nyomába eredtem. A segesvári legenda kör ott végződik, hogy tömegsírba temették Petőfit, a szibériai ott kezdődik, hogy Petrovicsot kivették a tömegsírból. A kettő akár ki is egészítheti egymást... Számoltam vele, hogy ha a feltevés igaz, és Petőfi sírját találjuk meg, nagy botránynak nézünk elébe. Megtörtént. De változatlanul értetlenül állok a jelenség előtt, hogy komoly szakemberek is hagyják magukat indulataiktól elragadtatni. Idővel úgyis kiderül, mi az érték a munkában. Azt mindenképpen annak tekintem, hogy megpróbáltunk tisztázni valamit. Ha majd az első indulatok elcsitulnak, s térszerűen lehet tudományos vitát folytatni, attól mindenképpen a tudományos élet lesz gazdagabb. S ha csak ennyit értünk el, az is eredmény.

Máté Judit



„NEM PETŐFIT KERESTEM...”



1. „Nem Petőfit kerestem, egy legendának eredtem nyomába...”
2. A feltárt sírban a csaknem 150 éves csontváz. A tudósok még jó ideig vizsgálják, legendás költőnk tetemére bukkan-e Barguzinban
3. A koponya a sokat vitált azonossági vagy azt cáfoló leletekkel
4. Szabo Géza híggadi tudományos vitára vár
5. A vastag napló élén Petőfi-versek. A jegyzetek még sokáig szolgálnak szakmai útmutatóul a régészeknek
6. E csöndes táj fogadta magába Alexandr Sztjepanovics Petrovicsot, akit esetleg itthon Petőfi Sándornak hívtak...

FOTÓ: HAUER LAJOS  
ES SZABO GEZA

